

УДК 372.3:37.035.6:784.4

Ірина Газіна
*Iryna Hazina*УКРАЇНСЬКА НАРОДНА МУЗИКА ЯК ЗАСІБ НАЦІОНАЛЬНОГО
ВИХОВАННЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУUKRAINIAN FOLK MUSIC AS A MEANS OF NATIONAL EDUCATION
PRESCHOOLERS

У статті розглядається значення української народної музики як важливого засобу національного виховання дітей дошкільного віку. Акцентується увага на тому, що народна музика несе в собі український “національний дух і характер”, здатна породжувати в свідомості дитини дошкільного віку почуття, образи, ідеї, які відповідають цьому характерові, що, у свою чергу, сприяє формуванню в неї елементів національної самосвідомості.

Ключові слова: національне виховання, самосвідомість, національна свідомість, українська національна культура, мистецтво, українська національна музика.

“Концепція дошкільного виховання в Україні”, “Базовий компонент дошкільної освіти в Україні” визначають прилучення дітей до народної культури, мистецтва, традицій, обрядів українського народу, формування духовності тощо. При цьому наголошується, що саме на цій основі має будуватися національний дитячий садок, основна ланка дошкільної освіти в Україні XXI століття, заклад, який має забезпечувати трансляцію культури народу, сприяти етнізації особистості, засвоєнню духовних надбань нації. Фактично, в сучасній українській педагогіці домінантною стає думка про визначальну роль національної культури в процесі виховання юних громадян України, формування їх особистості. На цьому наголошують такі відомі українські вчені як Л. Артемова, А. Богуш, Н. Лисенко, Т. Поніманська, М. Стельмахович [1, с. 31; 15, с. 111].

Одним із найважливіших засобів національного виховання є прилучення дітей до української національної культури. Осягнення дитиною її надбань становить основу формування особистості дитини, продукує в ній найкращі риси громадянина, представника свого народу. При цьому вченими визначається, що культурний вплив на дитину має здійснюватися поетапно, з врахуванням її вікових особливостей. Так, на першому етапі дитина отримує змогу розуміти й користуватися готовими культурними цінностями, що їх створили попередні покоління. На другому етапі у дитини розвиваються уміння й навички, за допомогою яких вона стає спроможною не тільки користуватися уже готовими культурними цінностями, але й на їх підставі творити нові [21, с. 77].

Національна культура виступає основою формування всебічно розвиненої особистості, її самореалізації. Вона є джерелом пізнання і засобом передачі генетичних національних якостей народу від покоління до покоління, у ній відображенні інтереси народу, мрії, уподобання, його трудове та духовне життя. Згідно висновків педагогів “...одухотворена особистість пробуджується в дитині разом із відкриттям культурної спадщини рідного народу” [1, с. 43].

Українська сім'я, заклад дошкільної освіти й школа мають культивувати в дітей такі якості й особливості характеру, як: повага і відданість своїм батькам, родині, готовність до взаємодопомоги, любов до рідної землі та свого народу; досконале володіння українською мовою, яка є основою національної культури; шанобливе ставлення до культури, звичаїв, традицій народів, що населяють Україну; усвідомлення власної національної гідності, честі, внутрішньої свободи, гордості за свою землю і народ; всебічний і гармонічний розвиток особистості, готовність як

до розумової, так і до фізичної праці, захисту рідної землі; дотримання принципів народної моралі: правдивості, справедливості, патріотизму, доброти, працелюбності [7, с. 53-54]. Лише таким шляхом можливе творення у дитини національної картини світу, формування національної психології, самосвідомості й національної гордості, що є обов'язковими складниками духовної багатості особистості [1, с. 44].

У формуванні духовної культури дитини завжди величезну роль відігравало і відіграє мистецтво. Воно є одним із найпотужніших засобів національного виховання, найбільш тонким інструментом "гуманізуючої соціалізації". Мистецтво допомагає людині оцінювати красу життя і взаємних відносин, красу рідної землі і її природи, красу вірності й щирості. Адже світ мистецтва – це світ чарівності, який наповнений неповторними звуками і формами, словами і кольорами, це світ невичерпної народної мудрості, людських мрій і почуттів.

Особливе місце у формуванні особистості, у становленні її духовного світу завжди належало музиці. Французький письменник Віктор Гюго писав: "Три фактори мають вирішальне значення в успішному розвитку кожного народу: література, цифра і нота. Якщо література існує для нас як засіб спілкування, цифра для мислення, то нота – для серця" [Цит. за: 23, с. 1].

Попри те, що музика впливає безпосередньо на почуття людини, а тому – найкраще сприймається і має чи не найбільший впливовий ефект, вона несе відповідну інформацію, і сприяє формуванню світогляду людини. Виражаючи людські характери, почуття, переживання, вона виконує важливу функцію пізнання цих сторін дійсності. Реалістичні музичні образи завжди несуть у собі глибокі ідеї, узагальнення. На особливому значенні музики з-поміж інших видів мистецтв наголошував видатний український композитор М. Лисенко. Він стверджував, що музика "...розвивається разом з розвитком найвищих ідеалів людності, іде в супроводі величних подій історичного життя, в супроводі розвитку релігійних ідеалів" [Цит. за: 16, с. 289].

Згідно з дослідженнями музикознавців, усі людські психологічні процеси здійснюються й знаходять своє відображення в певних ритмах. Повторюючись, вони утворюють певні умовні форми, які знаходять своє відображення саме в музиці [17, с. 6-7]. Якщо музика може відображати психологічний стан і суть окремої людини, то, безумовно, музика відображає і психологію, ментальні риси, самосвідомість цілого народу. Слід сказати, що національно-етнічне становить своєрідний біолого-психологічний "код", який і визначає своєрідність кожного народу, його відмінність від інших. При цьому наголошується, що "... саме музична складова створює найбільш виражену частку" цього "коду". "Музично-художні архетипи містять "згорнуту" інформацію культурних підвалин людства" [14, с. 83.].

У цьому плані, безумовно, важливу роль відіграє саме народна музика, яка сформувалася в процесі історичного розвитку народу і стала найяскравішим вираженням його культури.

У дослідженнях Б. Грінченка, Д. Антоновича, Ф. Колесси та ін. доведено, що серцевиною української музичної культури є саме народна музика, яка передається від покоління до покоління, як священний заповіт старовини.

Мистецтвознавці багато уваги приділили дослідженню феномену української народної музики. Їх особливості вбачають у внутрішній будові, яка сформувалася впродовж усього періоду розвитку українського народу, його традиційних занять, світобачення, а також під впливом зовнішніх чинників (культурне взаємопроникнення). Зокрема, М. Лисенко зазначає, що оригінальність українських мелодій ґрунтується, в першу чергу, на їх внутрішній організації. На його думку, це характерні тільки для української музики ладові ознаки, які становлять одну із специфічних національних рис. У структурі українських народних пісень, мелодій, наголошує він, додержано дивовижної симетричності й правильності частин, вона вирізняється характерними ходами, улюбленими зворотами й каденціями, оригінальним сполученням мажора з мінором [24, с. 178].

Глибоко розкриває особливості української пісні відомий композитор Ф. Колесса: "Український пісенний стиль характеризують особливі норми у веденні мелодій, улюблені опорні точки і закінчення фраз музичних, їх ставлення до себе, будова строф методичних,

розділи звукорядів, всілякі комбінації сполучення кварт і квінт, одним словом, вся внутрішня організація, що становить істоту української мелодії” [9, с. 12].

Українська музика сформувалася в ході етногенезу українського народу, на їх структуру та особливості мали вирішальний вплив своєрідні ментальність та національний характер українців, драматична історія українського народу. Без сумніву, вона відіграє вагомий роль у зворотному процесі – впливові на формування ментальності та національного характеру наступних поколінь українців.

Фактично, народна музика, яка, як зазначав український письменник І. Нечуй-Левицький, несе в собі український “національний дух і характер” [11, с. 13], здатна породжувати в свідомості дитини почуття, образи, ідеї, які відповідають цьому характерові, що в свою чергу сприяє формуванню в неї елементів національної самосвідомості. І. Франко підкреслював тісний зв'язок народної музики з життям, історією народу, його національною свідомістю та соціальним почуттям, зв'язок з загальною еволюцією народу, з психологією його творчості [22, с. 62].

Відтак, можна впевнено стверджувати, що народна музика повинна чинити могутній емоційний вплив на свідомість дитини-дошкільника. Діти, слухаючи українську народну музику, співаючи пісні, у цей час перебувають у полоні тих ідей, почуттів, які поширює народне мистецтво. Вони переживають разом з персонажами пісень, їх свідомість наповнюється гордістю за український народ, поступово у них зароджуються (на свідомому та підсвідомому рівнях) ті елементи, які лягають в основу національної самосвідомості.

В українській педагогічній думці здавна утвердилася думка про визначний вплив фольклору на виховний процес.

Зокрема, про необхідність вивчення фольклору писав відомий український педагог XIX ст. О. Духнович [10, с. 60]. С. Русова, оцінюючи роль української народної музично-пісенної творчості у вихованні, зазначала, що наша українська народна пісня, наша музика має стільки краси, що в ній можна чимало знайти коштовного задля дитячого співу, варто лише цим скарбам дати послідовний розклад відповідно до віку дітей [16, с. 72].

Про роль музики та пісні в процесі виховання писав і один з найвідоміших українських педагогів В. Сухомлинський. На його думку, тільки пісня може розкрити красу душі народу. Мелодія і слово рідної пісні – це могутня виховна сила, яка розкриває перед дитиною народні ідеали і сподівання. “Українська народна пісня, – писав В. Сухомлинський – пробуджує яскраві уявлення про далеке минуле нашого народу, про його героїчну боротьбу проти загарбників”. У своїй фундаментальній педагогічній праці “Серце віддаю дітям” він наводить приклад використання у виховному процесі української народної пісні “Ой, на горі та й жінці жнуть”. За спостереженнями педагога, мелодія пісні ніби переносить дітей в сувору обстановку боротьби за незалежність батьківщини. Діти бачать світ таким, яким бачили його наші далекі предки багато століть назад. Визначний український педагог звертає увагу на те, що саме під впливом музики та пісні у дітей формуються такі людські якості, як тонкість, емоційність природи, здатність до переживання. На думку педагога, людина з тонкою, емоційною натурою не може забути горя, страждання, нещастя другої людини; совість заставляє прийти їй на допомогу [19, с. 164]. Краса музики, на думку Сухомлинського, є могутнім джерелом мислення. Яскраві образи, які народжуються в уявленні дитини під впливом музичної мелодії, оживляють думку, ніби спрямовують її багаточисленні струмочки в єдине русло. Саме за таких умов відбувається формування відчуття прекрасного, закладення в душі дитини найкращих рис українського народу [19, с. 165, 167].

У спеціальних психологічних та педагогічних дослідженнях (В. Бехтерев, Е. Белкіна, А. Атанасова, Е. Голубева, О. Запорожець, Т. Науменко, П. Сімонов, Б. Теплов) музичному вихованню надається принципово важливе значення в загальному розвитку дітей дошкільного віку. Загальноприйнятою є теза, що саме музика здійснює найбільш емоційний вплив на людей, особливо – на дітей [2, с. 4]. Про роль музичного виховання в дошкільний період

говорить С. Науменко, стверджуючи, що воно "... сприяє і розвитку, а іноді і корекції розумових і творчих здібностей. З психології відомо, що емоції живлять розум (є його енергетичною базою)" [12, с. 15].

Відтак, ураховуючи загальноприйняту в педагогічній науці тезу, що саме з дошкільного дитинства починає формуватися особистість людини, а також те, що саме в цей час закладають основи, на яких у майбутньому формується свідомість та самосвідомість дитини, вважаємо, що музика як вид мистецтва, яке є емоційно забарвленим, а відтак таким, що добре сприймається особливо дітьми дошкільного віку, здійснює дієвий вплив на їх формування. Перебуваючи під впливом народної музики, дитина починає усвідомлювати себе часткою того прекрасного навколишнього світу, забарвленого українськими національними барвами, часткою того прекрасного народу, до якого належать її батьки, до якого належали її предки. У цьому плані С. Науменко стверджує, що "...слухаючи музичну творчість свого народу і певним чином уже виконуючи її (обряди, музичні ігри, пісні, танці), дитина не тільки переживає власну музику, а й пізнає її поетичний зміст, розширює свою емоційну сферу поряд із набуттям знань про своє місце в природі, серед людей... У дошкільному віці бажано виховувати дітей переважно на національній музиці: легке її засвоєння забезпечується наявністю так званого музичного генотипу" [13, с. 8].

Відтак, зважаючи на великий вплив музики та пісні на свідомість людини, а також те, що саме ці види мистецтва діють значною мірою на емоційному рівні, доходимо висновку, що саме музично-пісенний компонент може стати чи не найбільш дієвим і нести потужний виховний вплив саме в період дошкільного дитинства, коли найперше сприймається емоційно забарвлена, яскрава інформація.

Безумовно народна музика має посісти особливе місце в житті дошкільника, його навчанні й побуті. Цілком погоджуємося з думкою К. Стрюк, що "...вона повинна звучати зранку і на зайнятті, довільно й за планом, за вибором дитини і вихователя, повинна стати школою почуттів. Надаючи перевагу народній музиці, слід уміло поєднувати її з класичною і сучасною" [18, с. 8].

Любов до пісні прищеплюють дитині фактично з першої зустрічі з нею. Так, саме в колискових піснях своєрідно відтворено матеріалістичний світогляд, культуру й побут українського народу; вони збуджують у дитини любов до праці, пошану до батька, матері, старших, впливають на вироблення її характеру, сприяють розвитку почуттів колективізму та патріотизму. Згодом приходять інші форми морального і естетичного впливу на дитину, але в малечому віці колискові пісні є єдиною її "лектурою" [20, с. 67-68].

Отже, саме українська народна музика й пісня може реально стати тим засобом, який за умови ефективного використання у виховному процесі дітей дошкільного віку, забезпечити процес поступового та цілеспрямованого формування в них інтересу до українських національних цінностей, елементів національної свідомості та самосвідомості.

Одним із найулюбленіших видів дитячої музичної діяльності є спів. Без сумніву, він відіграє неабияке значення у формуванні в них першооснов національної самосвідомості. Головною метою цього виду музичної діяльності є прищеплення любові до української народної музики та пісні, а відтак формування любові до рідного краю, Батьківщини, українського народу, його звичаїв, традицій. Окрім цього, під час розучування і співання народних пісень діти отримують максимальний обсяг інформації про життя та побут нашого народу, навчаються поважати та цінувати українську культуру, гордитися й пишатися ім'ям "українець". Разом з тим, спів українських народних пісень сприяє розвитку музичного слуху, голосу, викликає у дітей старшого дошкільного віку яскраві емоції, естетичні і моральні почуття, розвиває мислення, мовлення, розширює словниковий запас, вокальні навички (дихання, звукоутворення, звуковедення, дикцію й чистоту інтонування).

Важливим повинно стати визначення кола українських народних пісень, використання яких є можливим у роботі з дітьми дошкільного віку, а також окреслення форм і методів використання музично-пісенного компонента у вихованні.

Щоб охарактеризувати основні типи українських народних пісень, звернемося до класифікації, в основу якої покладено змістові особливості. Так, зокрема А. Богуш та Н. Лисенко виокремлюють такі групи:

- обрядові: зимові (колядки, щедрівки); весняні (веснянки, гаївки); літні (купальські, петрівочні, жнивварські). Ці пісні невіддільні від традиційних народних обрядових дійств, в яких обов'язково хоча і не одна із головних ролей та все ж таки відводилася дітям;
- родинно-звичаєві: пісні, які супроводжували різноманітні сімейні побутові дійства, вони здебільшого супроводжували людину впродовж усього життя;
- родинно-побутові: пісні, у яких оспівують людську працю, ремісницькі та робітничі пісні;
- соціально-побутові: історичні, кріпацькі, козацькі тощо.

Крім того, дослідники виділяють пісні-балади, пісні про кохання, жартівливі, танцювальні, коломийки, пісні літературного походження та сучасні пісні [3, с. 113; 4, с. 203-204].

Одне з основних місць у виховній роботі з дітьми дошкільного віку посідають обрядові пісні. Їх головна функція полягає в поетично-музичному оздобленні різноманітних народних свят, зокрема різдва, зустріч весни тощо. У змісті цих пісень часто спостерігаються соціальні мотиви. Так в них засуджуються гонористи, ледачі, у той же час схвалюються роботящі, скромні люди. Участь дітей у різноманітних обрядових дійствах, які супроводжувалися піснями, фактично слугувало залученням їх до посиленої участі в трудових процесах. Пісні ж, які виконувалися під час здійснення різноманітних польових робіт, особливо в період їх початку та завершення (зажинки, обжинки) тощо, продукували в свідомості дітей любов до праці, повагу до хліборобського заняття, рідної землі.

Такий тип пісень найчастіше можна і необхідно використовувати під час організації планових свят та розваг, театралізованих народних дійств. Вони прилучають сучасних дітей дошкільного віку до давніх українських звичаїв та традицій.

Враховуючи той факт, що у дітей дошкільного віку переважаючий відсоток діяльності становлять ігри, а також те, що найкраще сприймається саме емоційно оформлена яскрава інформація, вважаємо, що організація і проведення різноманітних ігор, у ході яких використовується українська народна музика, створює головну передумову ефективного формуючого впливу на самосвідомість дитини. Саме на ролі ігор у процесі національного виховання дітей дошкільного віку наголошує В. Борисов. Зокрема, він зазначає, що "ігри дитини, що проходять в емоційно забарвленій атмосфері культуральних (обрядових, ритуальних) духовних свят, нагадують карнавал... Справжнє призначення обрядових дій полягає у сенсовому зв'язуванні сьогодення з міфічним минулим, у підтримці й збереженні родового світогляду, моральних принципів, загальних вірувань, що виходять від шанованих предків" [5, с. 328].

Українські народні пісні та музика є невід'ємним складником роботи, а також можуть ефективно використовуватися під час постановки фольклорних п'єс чи українських народних казок дитячим театром.

Окрім того, з-поміж різноманітних форм і методів виховної роботи з дітьми, в яких можливим і необхідним є використання української народної музики, виокремили важливе місце й дитячому оркестру народних інструментів. Саме фольклорний компонент є основою його репертуару. Так, під час навчання гри на українських народних музичних інструментах діти отримують багато додаткових знань: дізнаються про історію походження цих інструментів, життя людей, які на них грали. Виконуючи музику українських народних таночків "Гопачок", "Козачок", "Метелиця" та ін., діти отримують інформацію щодо цих танців, в яких регіонах вони виконувалися, чому саме отримали такі назви, в які костюми були одягнені танцюристи. Українські народні пісні, які виконуються солістами [8, с. 36].

Неабиякий виховний вплив несе в собі один із видів музичної діяльності – українські народні танки, хороводи. У самій суті українських народних танків закладені специфічні, характерні для українського народу риси. Як зазначає відомий український хореограф професор К. Василенко: "...лексика народного танцю... має яскраво виражений національний колорит... Кожна національна хореографічна культура має певний комплекс рухів і своєрідну, специфічну манеру їх виконання" [6, с.13]. Українська народна музика, об'єднуючись з танцювальними рухами, створює свою особливу мову, мову танцю. Це гармонійне поєднання дає більшу змогу відчутти дитині характер музики, та не тільки відчутти. Передати його не лише словами а й своїми жестами, рухами, мімікою.

Звичайно, для того, щоб зацікавити дітей українською народною музикою, викликати в них природне захоплення нею, налаштувати на емоційне сприймання того чи іншого твору необхідна мотивація. Вона має включати цікаву інформацію про українську народну музику, пісню, її виконавців, зокрема й розповідь про історичні витоки того чи іншого твору. Сама інформація має відповідати віковій дітей, бути цікавою та доступною, не переобтяженою складними історичними фактами й негроміздкою.

Отже, саме українська народна пісня та музика, поряд з іншими виховними чинниками, здійснюють дієвий виховний вплив на дітей дошкільного віку. Завдяки своїй емоційності, часто ігровій, образній формі, вони легко сприймаються дітьми.

Виходячи з глибин української історії, пісенно-музичний фольклор несе в собі своєрідний "код" української нації, який бережно передавався з покоління до покоління. Народна пісня завжди була значним виховним чинником. У народних дитячих піснях (колискових, жартівливих, забавлянках, потішках тощо) містилося пропагування таких чеснот як працелюбство, повага до батьків, рідної землі тощо, які є складниками національної самосвідомості українців.

Список використаних джерел

1. Артемова Л. В. Актуальні проблеми українського національного дошкілья : для наук. працівників, студ., практикам дошк. виховання / Л. В. Артемова, А. М. Богущ, Н. В. Лисенко, М. Г. Стельмахович. – Івано-Франківськ : Прикарпатський ун-т ім. Василя Стефаника, 1995. – 242 с.
2. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання : науково-методичний посібник / І. Д. Бех. – Київ : ІЗМН, 1998. – 204 с.
3. Богущ А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі : навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. / А. М. Богущ, Н. В. Лисенко. – Київ : Вища школа, 2002. – 407 с.
4. Богущ А. М. Українське народознавство в дошкільному закладі : практикум : навч. посіб. / А. М. Богущ, Н. В. Лисенко. – Київ : Вища школа, 2003. – 206 с.
5. Борисов В. Теоретико-методологічні основи формування національної самосвідомості / В. Борисов. – Краматорськ, 2003. – 519 с.
6. Василенко К. Ю. Лексика українського народного танцю / К. Ю. Василенко. – Київ : Мистецтво, 1996. – 496 с.
7. Журецький Я. Прилучення учнів до національної культури / Я. Журецький, В. Болгаріна. – Київ, 1997. – 135 с.
8. Кононова Н. Г. Обучение дошкольников игре на детских музыкальных инструментах : кн. для воспитателей и муз. руководителей дет. сада : из опыта работы / Н. Г. Кононова. – М. : Просвещение, 1990. – 159 с.
9. Колесса Ф. До питання про український музичний стиль / Філарет Колесса. – Львів : 1907. – 34 с.
10. Коркішко О. Становлення патріотичного виховання в ХІХ – ХХ ст. (історичний аспект) / О. Коркішко // Рідна школа. – 2004. – №2. – С. 60-62.
11. Народні пісні в записах Івана Нечужа-Левицького. – Київ : Музична Україна, 1985. – 279 с.

12. Науменко С. І. Музично-естетичне виховання дошкільників / С. І. Науменко. – Київ : “Магістр-S”, 1996. – 96 с.
13. Науменко С. Через емоції та почуття / С. Науменко // Дошкільне виховання. – 2002. – №8. – С. 8-9.
14. Маркова О. Проблеми музичної культурології в світлі концепції соціології музики І. Ф. Ляшенка / О. Маркова // Культурологічні проблеми української музики (наукові дискурси академіка І. Ф. Ляшенка. – Київ : НМАУ ім. П. І. Чайковського, 2002. – С. 79-86.
15. Поніманська Т. І. Основи дошкільної педагогіки : навчальний посібник / Т. І. Поніманська. – Київ : Абрис, 1998. – 446 с.
16. Русова С. Вибрані педагогічні твори / С. Русова. – Київ : Освіта, 1996. – 303 с.
17. Смирнов С. Эмоциональный мир музыки : исследование / С. Смирнов. – М. : Музыка, 1990. – 320 с.
18. Стрюк К. Не вихлюпнім дитяти / К. Стрюк // Дошкільне виховання. – 1991. – №12. – С. 8-9.
19. Сухомлинський В. О. Людина – найвища цінність / Вибрані твори в 5-ти т. Т. 5. / В. О. Сухомлинський. – Київ : Радянська школа, 1977. – С. 446-472.
20. Сявавко Є. І. Українська етнопедагогіка в її історичному розвитку / Є. І. Сявавко. – Київ : Наукова думка, 1974. – 151 с.
21. Українське дошкілля. – Львів, 1936.
22. Франко І. Зібрання творів. В 50-ти т. Т. 42 : Фольклористичні праці. Студії над українськими піснями / І. Франко. – Київ : Наукова думка, 1984. – С. 17-123.
23. Якимчук С. Н. Методика музичного виховання : навч. посібник / Світлана Никонорівна Якимчук. – Рівне, 2003. – 160 с.
24. Яропуд З. Стильові ознаки мелодій подільських народних пісень (на матеріалах хороших обробок М. Леонтовича / З. Яропуд, Л. Яропуд // Музично-педагогічна і творча діяльність М. Леонтовича в контексті відродження національної освіти та культури. – Кам'янець-Подільський : ПП. ХВМ ім. В. Гагенмейстера, 1997. – С. 177-180.

The article is devoted to the question of the value of Ukrainian folk music as the important method of upbringing national education in preschool children. The attention is paid to the fact that one of the most important means of the national education is the involvement of children in Ukrainian national culture. The child's comprehension of its achievements forms the basis for the formation of the child's personality, forms its best features of a citizen, a representative of its nation.

The art has always been playing an important role in the formation of child's intellectual culture as it is one of the most powerful means of formation of the ethnic education. Among the others types of art according to their educational potential, Ukrainian folk music, which was formed in the process of the historical development of the Ukrainian nation, had become the most striking expression of its culture. It comprises in itself Ukrainian national spirit and character and is able to generate in preschool children's cognition feelings, images, ideas which correspond with this character that in its turn contributes to the formation of national cognition in them. Therefore, taking into the account the thesis from the pedagogical science that the human personality begins to form from the very preschool stage and also the fact that during this time the basics are laid on which in the future consciousness and self-consciousness of a child will be formed, especially Ukrainian national music, as a type of art that is emotionally colored and so that is well perceived by preschool children, has influence on their formation.

Consequently, namely Ukrainian national music and songs are the very means which on the condition of the effective use of them in the upbringing process of preschool children are capable to provide the process of gradual and task-oriented formation of curiosity in preschoolers about Ukrainian national values and also the elements of national consciousness and self-consciousness.

Key words: national education, self-consciousness, national consciousness, Ukrainian national culture, art, Ukrainian national music.